

JOHN MONFASANI, *Byzantine scholars in Renaissance Italy: Cardinal Bessarion and other emigrés*. Selected essays, Variorum 1995, XIV tane araştırmanın biraraya getirilmiş ve bir dizin ve düzeltme cetveli ilâvesi ile yapılan yayın sonunda XII-351 sayfa olduğuna dair kayıt bulunmaktadır. A.V.9608

İtalyan asıllı olduğu anlaşılan araştırıcı, Rönesans hareketinin seçkin simalarından olan Bessarione hakkında kaleme aldığı araştırmalarını bir araya getirirken, çağın bazı fikir hareketlerini de incelemiştir. Kardinal Bessarione konusu çok geniş bir alandır; zira aktif bir din adamı olan bu zat kuşandığı dinî kisveyi siyasal etkinliği ile de etkileyici bir hava yaratmıştır. Arkasında bıraktığı devasa malzeme bu devir araştırmacılarının vazgeçilmez bir kaynağıdır ve bu zat aynı zamanda Türk ve İşlâm âlemlerini de ilgilendiren simalardan birisidir. Devrinin siyaset ve fikir adamlarını harekete geçirmede etkin bir çaba içinde idi ve yarattığı olumsuz hava günümüze kadar uzanmaktadır. Bunun yanında çok sayıda eserin de yaratılmasında etkin olduğu da teslim etmek gerekir. Bir tek delil olarak da, şimdi elimizde bulunan bu kitabın Dizin kısmındaki "Turks" (Türkler) ismine bakmak yeterlidir.

Elimizdeki kitaptaki makalelerin içeriği Bessarione ile birlikte, Rönesans hareketi esnasında etkili bulunan din ve fikir adamları üzerinde de durmaktadır. Bessarione ile ilgili 2, 3, 4, 5, 7, 8 sayılı makalelerden sonra şair etkili kişilerin faal buldukları alanlar için de sayfalar ayrılmıştır. Bunların doğrudan tarih çalışmalarını ilgilendirmediği görünmesi yanında, bir fikir kalıntısının nasıl eleştirili bir metodla incelendiği ve Rönesans gibi üzerinde çok çalışan bir alanda bile daha ne kadar yapılacak çok araştırma konusu bulunduğu işaret edilebilir. Bunların başında elbette ki Eflatun (Avrupalı telaffuzu ile Platone) ve Aristoteles tarafından yaratılan felsefe cereyanı gelir. Bu iki seçkin Antik Çağ insanının adeta yeniden keşfedilmesi ve eserlerinin yeniden tahlili konusu çok cepheli bir olaydır. Asırların nisyanından kurtarılıp, kütüphanelerin tozlu raflarından, hatta üzeri yazılı ve çizili yazma eserlerden kurtarılarak insanlığa tekrar kazandırılmaları, din adamları kadar bunları geniş kitlelere yayan matbaacı ve yayıncıların ve hatta eserleri kütüphanelerde muhafaza eden kişilerin de büyük bir faydası bulunmakta ve araştırıcı şimdi elimizde bulunan kitabın muhtelif sayfalarında bunu kazandırmaktadır (1, 2, 12, 3. araştırmalar). Bunlar arasında anlamlı olanı Bizans'ın kültür mirasından yararlanmak için yapılan çalışmaların özel bir yeri vardır ve müellif bunu muhtelif saurların işlerken 12. araştırmayı buna hasredip, başta Venedik olmak üzere artık tarih sahnesinden çekilmekte olan bir kültürün kalıntılarının ne gibi bir miras bırakacağını araştıran merkezlere değinmekte ve 11 ile 13. araştırmalarında araştırıcı kişilerin becerilerini ve ürünlerini tahlil etmektedir.

Bessarione konusu her zaman canlıdır ve başta Venedik olmak üzere İtalyan kültür kurumları ve kişiye sahip çıkıp hakkında özel toplantılar, yayınlar ve ürünler verirler ve bu arada onun Türk âlemi ile düşüncelerini de belirtirler. Bunlar içinde bu vesile ile muhakkak konu etmem gerekli araştırma: Giacomo E. Carretto, "Bessarione e il Turco", řu kitabın içinde: *Bessarione e l'Umanesimo*, Napoli 1994, s. 261-274, olup, devasa bir cild (büyük boy 544 sayfa) içinde bulunmaktadır. Venedik şehrindeki faaliyeti esnasında, bugünkü Milli Kütüphane kavramının temelini atıp, buradaki muhteşem kütüphanenin çekirdeği sayılan eserleri veren bu din adamı için Venedik şehri de her türlü kültürel borcunu ödemiştir ve Marciana Kütüphanesi denilen bir kültür kuruluğu yayın organının bir sayısını da ithaf ederek yerine getirmiştir.

Dar bir mütchassıs çevreyi ilgilendirdiği görülen bu kitabın metod bakımından araştırıcıların kullanacakları ve hareketli bir dönemin ana kaynaklarının öğrenilmesi bakımından yararlı olması kadar, müellif kendini yenilediğini ve kaleme aldığı makalelerin sonradan ne gibi ekler alması gerektiğini de eserinde belirtmiştir.

MAHMUT H. şAKİROĞLU